

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดและทฤษฎี

เมื่อการพนันยังมีอยู่ในสังคมไทยในยุคที่เทคโนโลยีการสื่อสารได้รับการพัฒนาอย่างรวดเร็ว สื่อมวลชนจึงได้เข้ามามีบทบาทในการเป็นเครื่องมือช่วยสนับสนุนข้อมูลข่าวสารเพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้เล่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพนันฟุตบอลต่างประเทศซึ่งยังเป็นสิ่งผิดกฎหมายในบ้านเราขณะนี้ แต่ได้มีการนำเสนอข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อมวลชนอย่างกว้างขวางและเปิดเผยในรูปแบบและเนื้อหาที่ผู้เล่นพนันสามารถนำไปใช้ในการเล่นพนันได้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง “การนำเสนอรายการฟุตบอลต่างประเทศกับการพนันฟุตบอล” โดยจะวิเคราะห์บนพื้นฐานของแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเรื่องการวิเคราะห์เนื้อหา (Textual Analysis) ในแนววัฒนธรรมศึกษา (Cultural Approach)
2. ทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functionalism)
3. แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะการนำเสนอเนื้อหาของหนังสือพิมพ์
4. แนวคิดเกี่ยวกับวิธีการนำเสนอรายการโทรทัศน์
5. แนวคิดเกี่ยวกับวิธีการนำเสนอรายการวิทยุ (Technique of Programme Presentation)

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีข้างต้นแล้วเห็นว่า หากนำมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์งานวิจัยชิ้นนี้ จะทำให้สามารถตอบข้อข้องใจได้ว่าสื่อมวลชนมีบทบาทต่อการพนันฟุตบอลหรือไม่ โดยวิเคราะห์จากเชื่อมโยงระหว่างการนำเสนอรายการฟุตบอลต่างประเทศกับนำข้อมูลไปใช้ในการพนัน ซึ่งจะได้ชี้แจงรายละเอียดของแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าว ดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดเรื่องการวิเคราะห์เนื้อหา (Textual Analysis) ในแนววัฒนธรรมศึกษา (Cultural Approach)

การวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) เป็นการศึกษาโครงสร้างของตัวเนื้อหาที่ภาษาได้ถูกกำหนดโดยบริบททางวัฒนธรรม ดังนั้นตัวเนื้อหาหรือตัวบทที่เลือกมาศึกษา จึงเป็นการเปิดโอกาสให้นำมาอ่านและตีความได้ และจะสามารถเข้าใจความหมาย หากรู้กฎเกณฑ์ทางภาษา และมีความคุ้นเคยอย่างดีกับวัฒนธรรม ลักษณะที่สำคัญของทฤษฎีนี้คือ ความหมายที่เราตีความออกมาจากตัวเนื้อหาของสื่อมวลชน ไม่จำเป็นจะต้องเป็นเช่นเดียวกับความตั้งใจของผู้สร้างสาร สำหรับแนววัฒนธรรมศึกษาที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหานั้น มีแนวคิดหลักๆ หรือ Key Concepts (กาญจนา แก้วเทพ, 2541) ดังนี้

2.1.1 ตัวบท (Text) คำว่า "ตัวบท" นี้ใช้ใน 2 ความหมาย คือ

(1) คำว่า "ตัวบท" หมายถึงผลงานทุกชนิดของสื่อมวลชน ไม่ว่าจะเป็นรายการทุกประเภทในโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วิทยุ ฯลฯ

(2) อีกความหมายหนึ่ง "ตัวบท" หมายถึงผลรวมที่เกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ระหว่าง "เนื้อหา" กับ "ผู้อ่าน" ซึ่งหมายความว่า หนังสือเรื่องหนึ่งจะยังไม่กลายเป็นตัวบทจนกว่าจะมี "คนมาอ่าน" ดังเช่นที่ Fiske ได้สรุปไว้เป็นคำขวัญว่า "รายการนั้นสร้างโดยบริษัทผลิตสื่อ แต่ตัวบทนั้นสร้างโดยผู้อ่าน" เพราะฉะนั้น คำว่า "การผลิต" จึงมิได้ผูกขาดอยู่แต่ฝ่ายผู้ส่งเท่านั้น เพราะเป็นหน้าที่ของผู้รับที่จะ "ผลิตความหมายในขณะที่เปิดรับ" (ภาษาของวัฒนธรรมศึกษา เรียกว่า "การอ่าน")

เนื่องจากผู้รับสารเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิด "ตัวบท" และ "ความหมาย" ขึ้นมา ดังเช่นในวงการนักประพันธ์เคยกล่าวไว้ว่า งานเขียนนั้น เมื่อขณะกำลังเขียนอยู่ก็เป็นสมบัติของนักประพันธ์ แต่เมื่อตีพิมพ์เผยแพร่ก็กลายเป็นสมบัติของทั้งสังคม อันส่อนัยยะว่า ทุกคนสามารถเป็นเจ้าของได้ วิจารณ์ได้ และตีความหมายได้ ด้วยเหตุนี้การวิเคราะห์แนวนี้จึงเน้นหนักที่ขั้นตอนของการรับสารของผู้รับสารมากกว่าจะดูขั้นตอนการผลิตหรือค้นหาความหมายจากมุมมองของนักวิจัยฝ่ายเดียว

อีกทัศนะหนึ่งที่รองรับการวิเคราะห์แนววัฒนธรรมศึกษาก็คือ แนวคิดที่ว่าตัวบทหนึ่งๆ ของงานสื่อนั้น ประกอบด้วยความหมายที่หลากหลาย (Polysemic) ดังนั้นผู้อ่านแต่ละคน แต่ละกลุ่มจึงอาจจะ “อ่านความหมาย” ออกมาอย่างแตกต่างกัน และนี่เป็นคุณลักษณะที่สำคัญของวัฒนธรรมสื่อประชานิยม กล่าวคือ ยิ่งมีความหมายหลากหลายมาก ยิ่งมีโอกาสจะเรียกความสนใจจากคนดูได้หลายกลุ่ม หลายชนชั้น หลายประเภทได้มากยิ่งขึ้น

2.1.2 การใส่รหัสอย่างหลากหลาย (Different Encoding) ทั้งๆ ที่ในตัวบทหนึ่งๆ จะประกอบไปด้วยความหมายอันหลากหลายดังที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่ทว่าโดยหลักการทั่วไป ในขั้นตอนของการผลิตนั้น ผู้ผลิตทุกคนย่อมจะต้องพยายามควบคุม จำกัด หรือชี้้นำให้ผู้รับสารมองเห็น “ความหมายเพียงอันหนึ่ง” ที่ผู้ส่งสารต้องการ และหากผู้รับสารยอมถอยรหัสดำเนินนั้น ก็จะเรียกแบบแผนการอ่านรหัสแบบนี้ว่า “Preferred Reading”

2.1.3 วิธีการอ่านอย่างหลากหลาย (Different Reading) ในขณะที่เราได้กล่าวมาแล้วว่า “ตัวบท” นั้นจะเกิดขึ้นต้องมี “คนอ่าน” เท่านั้น ในทำนองกลับกัน ในขณะที่ฝ่ายผู้ส่งสารได้สร้างตัวบทขึ้นมา และได้พยายามควบคุม จำกัด และชี้้นำให้เกิดการอ่านความหมายแบบที่ผู้ส่งสารต้องการคือ “Preferred Reading” นั้น อาจกล่าวในทางกลับกันได้ว่า เมื่อมี “ตัวบท” เกิดขึ้น ผู้ผลิตก็ได้ “สร้างผู้อ่าน” ขึ้นมาเช่นเดียวกัน เช่น ในการเขียนคอลัมน์ ฝ่ายผู้เขียนก็ต้อง “คิดถึงกลุ่มผู้อ่านกลุ่มหนึ่งขึ้นมาในหัวสมอง” กลุ่มผู้อ่านแบบนี้เรียกว่า “Inscribed Reader” อันหมายถึงกลุ่มเป้าหมายที่ผู้ผลิตคิดถึง ด้วยเหตุนี้จึงมีนักวิเคราะห์บางท่านกล่าวว่า ในการวิเคราะห์ตัวบทนั้น เราอาจจะทำการย้อนศรเพื่อกลับมาดูว่า ผู้ผลิตคิดถึงผู้รับสารอย่างไรได้

การวิเคราะห์ตัวบท ไม่ได้ศึกษาเฉพาะตัวบทเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่จะให้ความสนใจกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวบท ความหมายของตัวบท และวัฒนธรรมบริบทของตัวบท ซึ่งหมายความว่าตัวบทหนึ่งๆ จะถูกอ่านความหมายออกมาเป็นแบบใดนั้น ขึ้นอยู่กับบริบทหรือวัฒนธรรมที่ตัวบทนั้นเกิดขึ้นมา เช่น ตัวบทที่เป็นความคิดเห็นเชิงทำนายผลการแข่งขันฟุตบอลในบริบทของผู้ชมกีฬาอย่างเดียว จะอ่านเพื่อนำไปสู่ผลการแข่งขันเท่านั้น แต่หากอยู่ในบริบทของนักเล่นพนันแล้ว ก็จะกลายเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจแทงพนันทีเดียว เป็นต้น

ผู้วิจัยนำแนวคิดนี้มาใช้เป็นกรอบในการศึกษาเรื่อง “การนำเสนอรายการฟุตบอลต่างประเทศกับการพนันฟุตบอล” เนื่องจากตัวเนื้อหาหรือ “ตัวบท” (Text) นั้น ถูกสร้างขึ้นมาอย่างเป็นระบบตามกฎเกณฑ์ต่างๆ ทางภาษา หากได้นำเอาตัวบทมาวิเคราะห์แล้ว ก็จะสามารถหาข้อสรุปเกี่ยวกับความหมายของเนื้อหา จุดมุ่งหมาย ประเด็นเกี่ยวกับโอกาสที่จะใช้ หรือผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ นอกจากนี้ “ตัวสาร” ยังถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการสื่อสาร การทำความเข้าใจตัวสารจึงเป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งความเข้าใจนี้ครอบคลุมไปถึงลักษณะโครงสร้างภายในของตัวสารเอง ที่จะทำให้เกิดความหมายและความสัมพันธ์ระหว่างตัวสารกับวัฒนธรรม ทั้งนี้เพื่อวิเคราะห์ว่าเนื้อหาของสื่อมวลชนสามารถทำหน้าที่เป็นกระจกสะท้อนสภาพความเป็นจริงในสังคมได้มากน้อยเพียงใด

ในวงการพนันฟุตบอลนั้น มีการใช้ศัพท์เฉพาะจำนวนมาก โดยเฉพาะศัพท์ที่สื่อมวลชนเป็นผู้นำเสนอหรือบัญญัติขึ้นมา ซึ่งสำหรับผู้ที่คุ้นเคยอยู่ในวัฒนธรรมบริบทนี้แล้วก็จะสามารถเข้าใจความหมายของภาษาดังกล่าว และสามารถนำไปใช้ในการเล่นพนันได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ตัวบทควบคู่กับวัฒนธรรมการเล่นพนันของผู้รับสาร เพื่อให้ทราบว่าเนื้อหาที่สื่อมวลชนนำเสนอ นั้น ผู้เล่นพนันสามารถเข้าใจและนำไปใช้เชื่อมโยงกับการเล่นพนันได้หรือไม่อย่างไร

2.2 ทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functionalism)

สำนักหน้าที่นิยมเชื่อว่าสังคมก็เปรียบเสมือนร่างกายของมนุษย์ โดยร่างกายทั้งหมดถือเป็นระบบใหญ่ ซึ่งประกอบไปด้วยระบบย่อยๆ ได้แก่ อวัยวะทั้ง 32 ส่วน ที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน และทุกส่วนจะต้องมีการแบ่งงานกันทำตามหน้าที่ ทั้งนี้เพื่อรักษาความสมดุลและเสถียรภาพของทั้งระบบเอาไว้ หากระบบย่อยใดทำหน้าที่ไม่ดีหรือทำหน้าที่ที่เป็นอันตรายต่อส่วนรวม ก็จะมีผลกระทบต่อทั้งระบบเสมอ

ในฐานะที่สื่อมวลชนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เช่นเดียวกับส่วนอื่นๆ ในสังคมที่ต่างก็มีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติต่อสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ สื่อมวลชนเองก็มีหน้าที่ด้วย ซึ่งได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความเห็นในประเด็นนี้ไว้อย่างหลากหลาย ซึ่งแนวคิดที่ผู้วิจัยจะนำมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์งานวิจัยนี้ คือ แนวคิดของ Charles R. Wright (อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ, 2541) ที่ได้แบ่งหน้าที่ของสื่อมวลชนเป็น 4 ประการ ได้แก่

1. หน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสาร (Information)
2. หน้าที่ในการให้การศึกษา (Educate)
3. หน้าที่ในการให้ความบันเทิง (Entertainment)
4. หน้าที่ในการแสดงความคิดเห็นหรือการโน้มน้าวใจ (Persuasion)

หน้าที่ดังกล่าวมีทั้งผลดีและผลเสียต่อสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน้าที่ในการแสดงความคิดเห็นหรือการโน้มน้าวใจนั้น หากมองด้านลบ การแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนอาจมีอิทธิพลในการทำลายความสามารถในการใช้วิจารณญาณของบุคคลได้ เนื่องจากบุคคลจะคล้อยตามสื่อมวลชน จนทำให้ความสามารถในการใช้ความคิดและเหตุผลของตนเองลดลง

สำนักหน้าที่นิยมศึกษาและนำเสนอลักษณะการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนที่มีให้แกสังคม โดยเน้นการพิจารณาอย่างมีความเป็นกลางเชิงคุณค่า (Value) ไม่ตัดสินว่าสื่อมวลชนเป็นสิ่งที่ “ดี” หรือ “เลว” ทฤษฎีหน้าที่นิยมเชื่อว่าในขณะที่สื่อมวลชนทำหน้าที่ (Function) ต่อสังคมนั้น การทำหน้าที่ดังกล่าวอาจจะกลายเป็นการทำหน้าที่ที่เป็นอันตราย (Dysfunction) ก็ได้ (กาญจนา แก้วเทพ, 2541)

ผู้วิจัยนำแนวคิดเรื่อง Dysfunction ของ Merton R. (1949) มาใช้ในการอธิบายบทบาทของสื่อมวลชน ซึ่งก่อให้เกิดผลอันไม่พึงปรารถนาตามมาในสังคมไทย เนื่องจากเห็นว่าการที่สื่อมวลชนทำหน้าที่ให้ข้อมูลข่าวสารแก่ผู้รับสาร ตลอดจนหน้าที่ในการแสดงความคิดเห็นหรือโน้มน้าวใจ กรณีการนำเสนอข้อมูลข่าวสารประเด็นฟุตบอลต่างประเทศที่สามารถเชื่อมโยงกับการพนันนั้น ถือเป็นการทำหน้าที่นอกเหนือจากหน้าที่ปกติ ซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อสังคมโดยรวม เพราะการพนันมีอิทธิพลต่อระบบเศรษฐกิจและสังคม ตัวอย่างเช่น อัตราต่อรอง หรือการแสดงความคิดเห็นว่าควรหรือไม่ควรเล่นฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เป็นต้น ทั้งนี้ บทบาทดังกล่าว สื่อมวลชนอาจตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ แต่เนื่อหาลักษณะนี้ก็สามารถเพิ่มยอดผู้รับสารได้

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะการนำเสนอเนื้อหาของหนังสือพิมพ์

ลักษณะการนำเสนอเนื้อหาที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ (อ้างถึงใน นพมาศ เพรศพรพรรณ, 2542) ได้แก่

1. การเสนอเชิงพรรณนา (Descriptive story)
2. การเสนอเชิงวิเคราะห์ (Analytical story) ผู้รายงานสามารถรวบรวม เรียบเรียง ข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและเหมาะสม ตลอดจนให้คำอธิบาย ตีความ (Interpret) และ วิเคราะห์เรื่องราวจากข้อมูลนั้นๆ อย่างมีหลักเกณฑ์ จนผู้อ่านสามารถแยกแยะข้อเท็จจริงกับส่วน ที่วิเคราะห์ได้อย่างชัดเจน
3. การเสนอเชิงผลกระทบ (Consequential story) เสนอเรื่องที่คาดว่าจะมีผล กระทบ โดยอาศัยข้อมูลจากการรายงานเหตุการณ์ของเรื่องนั้นๆ ที่แนวโน้มในอนาคต

ทั้งนี้ E. E. Dennis ได้อธิบายลักษณะของการนำเสนอเนื้อหาในหนังสือพิมพ์ ทั้ง 3 ประเภท ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ลักษณะการนำเสนอเนื้อหาในหนังสือพิมพ์

ประเภท	ลักษณะเฉพาะ	ตอบคำถาม	ตัวอย่าง
เรื่องเชิงพรรณนา	เล่าข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ อย่างตรงไปตรงมา กระชับ สรุประเด็นสำคัญทั้งหมดให้ คลอบคลุมสาระครบถ้วน รวม ทั้งแหล่งข่าวที่อ้างถึง	ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่	ข่าวที่เกิดเหตุ รายงานเหตุ การณ์ รายงานเหตุการณ์เฉพาะ โอกาส เช่น การรายงานผลการ แข่งขันกีฬา เป็นต้น

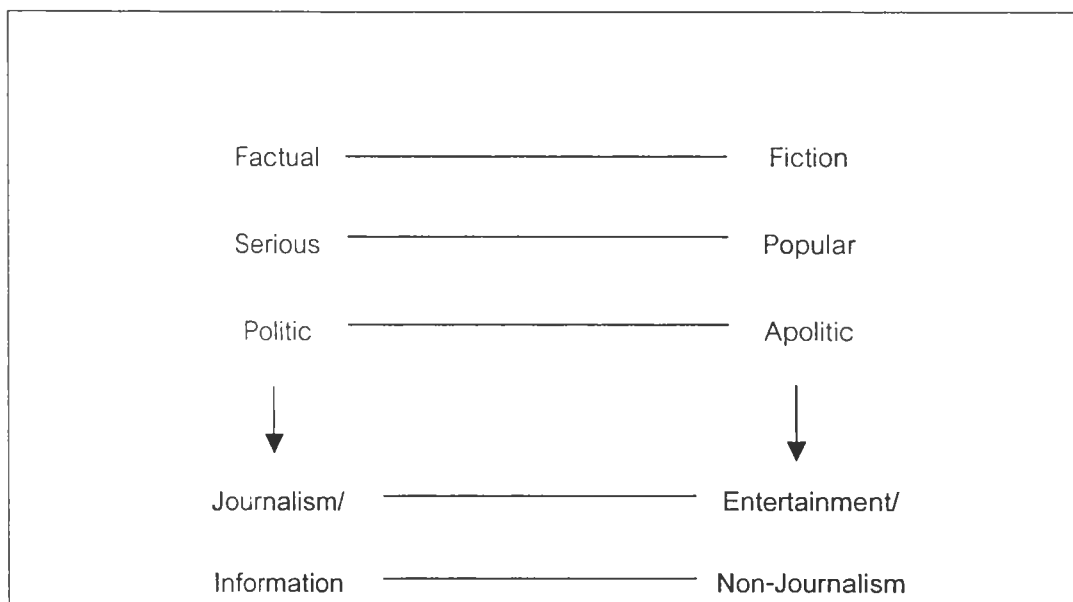
ประเภท	ลักษณะเฉพาะ	ตอบคำถาม	ตัวอย่าง
เรื่องเชิงวิเคราะห์	เน้นเฉพาะกรณีสำคัญๆ มีผลต่อความสนใจ และสาระประโยชน์ต่อผู้อ่าน ให้ข้อมูลอธิบาย ไขความ ให้ทรรคนะ ชี้ให้เห็นว่าเป็นอย่างไร และทำไมจึงเกิดเหตุการณ์นั้นขึ้น	อย่างไร ทำไม	เรื่องที่ให้ภูมิหลัง อธิบายความเป็นมาของเหตุการณ์ สาเหตุที่ชัดเจนและแอบแฝง เสนอให้เห็นทรรคนะจากแหล่งข่าวและบุคคลหลายฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น เช่น การวิเคราะห์ประวัติและสถิติการแข่งขันของทีม เป็นต้น
เรื่องเชิงผลกระทบ	ชี้ให้เห็นถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น อาจเสนอความคิดเห็นจากแหล่งข่าวที่เชื่อถือได้ แสดงให้เห็นถึงผลกระทบที่จะเกิดกับบุคคล ชุมชน และอื่นๆ	เกิด ผล อะไร	เรื่องวิเคราะห์เหตุการณ์ ลำดับความเป็นมา ชี้สาเหตุ ประเด็นปัญหา แนวโน้ม ความเป็นไปได้ เช่น การคาดการณ์ผลการแข่งขัน โดยอาศัยการวิเคราะห์สถิติที่ผ่านมาและสภาพทีมก่อนลงแข่งขัน เป็นต้น

โดยในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะได้นำแนวความคิดดังกล่าวมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์การนำเสนอเนื้อหาในหนังสือพิมพ์ประเด็นฟุตบอลต่างประเทศ ว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร และมีความสัมพันธ์กับการพนันฟุตบอลด้วยหรือไม่ อย่างไร

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับวิธีการนำเสนอรายการโทรทัศน์

กาญจนา แก้วเทพ (2542) ได้กล่าวถึง Mode of representation การวิเคราะห์ "แบบวิถีในการนำเสนอภาพตัวแทน" ว่า ในวงการนิเทศศาสตร์มักจะแบ่งออกเป็น 2 ช่วงใหญ่ๆ ที่อยู่ตรงกันข้าม เช่น

ตารางที่ 3 แบบวิถีในการนำเสนอภาพตัวแทน

ลักษณะที่แตกต่างระหว่าง Journalism และ Entertainment มีดังนี้

1. Journalism ทำงานโดยอาศัยกระบวนการคัดเลือกข้อเท็จจริง (Selecting) จัดระเบียบ (Ordering) จัดลำดับชั้น (Hierarchising) เพื่อจะบรรจุเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเอาไว้ในกรอบแห่งการอ้างอิง (Frame of reference) และแผนที่แห่งความเป็นจริงทางสังคม

การคัดเลือกข่าวก็ทำในโทรทัศน์ก็ทำงานตามกระบวนการของ Journalism เช่นเดียวกัน และใช้กรอบอ้างอิงแบบเดียวกัน

2. Entertainment กรอบอ้างอิงแห่งการเป็น Entertainment ของข่าวก็ทำนั้นประกอบด้วยคุณลักษณะที่มีความหมายแบบเดียวกับรายการบันเทิงทั้งหลาย ดังเช่น

- 2.1 มีดารา (Stars)
- 2.2 มี Action
- 2.3 ลักษณะทันเวลา (Immediacy)
- 2.4 ลักษณะเป็นละคร (Drama)
- 2.5 มีเหตุการณ์สำคัญ (Major Event)
- 2.6 มีเสน่ห์และแปลกใหม่ (Exotic/Novelty)
- 2.7 ลักษณะสุนทรียศาสตร์ (Aesthetic)

แนวคิดข้างต้นมีประโยชน์ต่องานวิจัยชิ้นนี้เป็นอย่างมาก ในแง่ของการวิเคราะห์ การนำเสนอรายการฟุตบอลทางโทรทัศน์ ว่ามีลักษณะอย่างไรบ้าง จากนั้นผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์ ความสัมพันธ์ของเนื้อหารายการกับการพนันฟุตบอลด้วยว่ามีความเชื่อมโยงกันหรือไม่ อย่างไร

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับวิธีการนำเสนอรายการวิทยุ (Technique of Programme Presentation)

จุมพล รอดคำดี (2525) ได้ให้ความหมายของวิธีเสนอรายการว่า คือกระบวนการ ที่จะนำเนื้อหาหรือเรื่องราวต่างๆ ไปสู่ผู้ฟังอย่างมีศิลปะ (Artful) โดยมีปัจจัยที่สำคัญ ดังนี้

1. ภาษาพูด (Language) ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ประโยคสั้น กระชับรัดกุม เหมาะกับ สภาพการฟังวิทยุของผู้ฟังโดยทั่วไป

2. สลีลาการพูด (Style) การพูดทางวิทยุควรจะพูดเหมือนการพูดคุยกับเพื่อนสัก คนหนึ่ง ความเป็นกันเอง การใช้สำนวนโวหารต่างๆ ก็ควรจะเป็นสำนวนที่ใช้กันอยู่ในหมู่ผู้ฟัง กลุ่มนั้นด้วย หรือเป็นสำนวนที่กลุ่มผู้ฟังนั้นสามารถเข้าใจได้

3. เพลงประกอบ (Programme Music) การฟังเสียงพูดของผู้ดำเนินรายการนาน เกินไปอาจจะทำให้รู้สึกน่าเบื่อ วิธีแก้ปัญหาคือ การใช้เพลงเข้าช่วยเพื่อให้ผู้ฟังได้พักหูเสียบ้าง และช่วยเปลี่ยนบรรยากาศให้ดีขึ้น ซึ่งเป้าหมายของการใช้เพลงประกอบ แบ่งเป็น 4 ประการ ดังนี้

3.1 แนะนำรายการ ในที่นี้หมายถึงเพลงประจำรายการ (Title หรือ Identification Music) หรือเรียกว่า เพลงนำรายการ ซึ่งมักจะใช้ เพลงบรรเลง ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการนำ (fade) เข้าสู่รายการ ได้ง่ายโดยไม่ต้องพะวงว่ายังมีเสียงนักร้องปรากฏอยู่ ซึ่งอาจจะทำให้ผู้ฟังเสียอารมณ์ได้

เพลงประจำรายการ ควรจะเลือกเพลงที่ฟังแล้วรู้สึกสนุกสนาน ตื่นเต้น มีชีวิตชีวา จังหวะเร็วพอสมควร ทั้งนี้เพื่อดึงดูดความสนใจ ผู้ฟังให้ติดตามรายการต่อไป

- 3.2 *คั่นรายการ* การคั่นรายการด้วยเพลงใช้กับรายการที่มีการพูดติดต่อกันเกิน 3-5 นาที โดยมักจะทำหลังจากพูดไปแล้ว 1 นาที แล้วจึงเริ่มพูดใหม่ สลับกับเพลงยาวครั้งละไม่เกิน 5-10 วินาที ทั้งนี้เพื่อไม่ให้ผู้ฟังเข้าใจผิดว่าคนละเรื่องกัน เพลงคั่นรายการแบบนี้ทำหน้าที่เป็นเพียงตัวเชื่อม (Link) คำพูด จากข้อความส่วนหนึ่งไปยังอีกส่วนหนึ่งเท่านั้น และควรจะต้องแตกต่างจากเพลงประจำรายการพอสมควร เพื่อไม่ให้ผู้ฟังเข้าใจผิดว่ารายการจะจบลงแล้ว
- 3.3 *สร้างบรรยากาศหรือเป็นเนื้อหาส่วนหนึ่งของรายการ* เพลงที่นำมาประกอบ หากเลือกสรรให้ตรงกับเนื้อหาของรายการ ก็จะช่วยให้ผู้ฟังสร้างจินตนาการได้เร็วขึ้น และสนใจอยากฟังเพิ่มขึ้นด้วย
- 3.4 *เปลี่ยนเรื่องราวที่จะพูด* บางครั้งการเปลี่ยนเนื้อหาจากเรื่องหนึ่งไปสู่เรื่องหนึ่ง อาจจะใช้คำพูดโยง (Link) ไปหากันได้ แต่การใช้คำพูดเพียงอย่างเดียวอาจจะฟังแล้วห้วนเกินไป หรือเปลี่ยนเรื่องเร็วเกินไป จนผู้ฟังตามไม่ทัน ดังนั้นการใช้เพลงประกอบมาแทรก โดยอาจจะใช้สองเพลงเปิดต่อกัน ด้วยวิธี cross fade คือ เพลงแรกเปิดเพื่อแสดงว่าจบเรื่องแล้ว เพลงที่สองก็เป็นการเริ่มเรื่องใหม่ จะทำให้ผู้ฟังเกิดจินตนาการตามไปได้โดยไม่สะดุดอารมณ์

สำหรับแนวคิดนี้ ผู้วิจัยจะนำมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์การนำเสนอรายการวิทยุประเด็นฟุตบอลต่างประเทศ ว่า ได้ใช้แนวคิดนี้เป็นกลยุทธ์ในการดึงดูดผู้ฟังหรือไม่ และเนื้อหาที่นำเสนอานั้น มีความสัมพันธ์กับการพนันฟุตบอลด้วยหรือไม่ อย่างไร

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ถึงแม้ว่าการพนันจะเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจและมีคุณค่าควรแก่การศึกษาก็ตาม แต่งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการพนันนั้นมีอยู่จำนวนน้อยมาก ทว่างานทุกชิ้นล้วนมีคุณค่าต่อวงวิชาการ อันได้แก่

1. งานวิจัยเรื่อง "อุตสาหกรรมการพนัน : ไทย อังกฤษ สหรัฐอเมริกา ออกสเตรเลียและมาเลเซีย" ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โครงการเมธีวิจัยอาวุโส โดยผู้วิจัย 4 ท่าน คือ ผาสุก พงษ์ไพจิตร สังคิต พิริยะรังสรรค์ นवलน้อย ตริรัตน์ และกนกศักดิ์ แก้วเทพ (2543)

มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อให้ข้อมูลเรื่องการจัดการธุรกิจการพนันในประเทศต่างๆ ประสบการณ์ของประเทศที่ได้อนุญาตให้เปิดการพนันหลายประเภทเป็นธุรกิจถูกกฎหมาย ผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวิธีการที่รัฐบาลของประเทศนั้นๆ จัดการกับปัญหาผลกระทบทางลบที่ตามมา โดยเฉพาะผลกระทบต่อสังคม

ผลการวิจัยทำให้ทราบว่า มีนักพนันคนไทยข้ามไปเล่นบ่อนคาสิโนในประเทศเพื่อนบ้านเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีข้อสรุปสำหรับการพนันในประเทศไทยว่า "มูลค่าทางเศรษฐกิจ หวยใต้ดินมีมูลค่าสูงสุด โดยมีสัดส่วนประมาณเกือบร้อยละ 50 ของกิจกรรมการพนัน 3 ประเภท (หวยใต้ดิน บ่อนเถื่อน และพนันฟุตบอล) การพนันฟุตบอลผิดกฎหมายมีสัดส่วนน้อยที่สุดประมาณไม่ถึงร้อยละ 10 อย่างไรก็ตาม การพนันฟุตบอลเป็นกิจกรรมใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้นในสังคมไทยในเวลาสั้นๆ เมื่อเทียบกับกิจกรรมการพนันอีก 2 ประเภท แต่เมื่อพิจารณาการขยายตัวของการพนันฟุตบอลพบว่า มีการขยายตัวในระดับสูง"

สิ่งที่คณะวิจัยประเมินว่ารัฐบาลต้องการจะควบคุม คือ การเล่นในกลุ่มเยาวชนและการเล่นผ่านระบบเครดิต แต่ผลที่สำคัญของการเปิดการพนันเป็นกิจกรรมถูกกฎหมาย คือ จะกระตุ้นให้ตลาดขยายตัว กล่าวคือมีผู้เล่นมากขึ้น แต่การจัดเก็บภาษีจะกระทำได้น้อยเนื่องจากอัตราผลตอบแทนในการให้บริการการพนันฟุตบอลนั้นอยู่ในระดับต่ำอยู่แล้ว (ร้อยละ 10 ถึง 13) และตลาดฟุตบอลยังเล็กอยู่เมื่อเทียบกับหวยใต้ดิน ดังนั้น คณะวิจัยจึงเห็นว่ารัฐบาลยังควรกำหนดให้การพนันฟุตบอลเป็นสิ่งผิดกฎหมายต่อไป และควรปรับปรุงบทลงโทษ รวมทั้งการดำเนินงานของตำรวจให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งยังต้องศึกษาวิจัยเพื่อประเมินความเปลี่ยนแปลงและการขยายตัวของตลาดต่อไป

"รัฐบาลในประเทศออสเตรเลียค่อนข้างให้ความสำคัญกับการหารายได้จากการพนัน ในขณะที่ประเทศอังกฤษ หักศนคติต่อการพนันยังเป็นการต่อต้านอย่างรุนแรง ดังนั้นนโยบายจึงออกมาในลักษณะที่จะทำอย่างไรจึงให้ธุรกิจการพนันอยู่ในกรอบที่ไม่สร้างปัญหาทางสังคม และไม่มีการขยายตัวมากนัก เช่น การจำกัดให้การพนันนอกสนามทำได้ในระบบเครดิตผ่านทางจดหมายและโทรศัพท์ ซึ่งทำให้ไม่มีการพบปะหรือพูดคุยเรื่องอัตราต่อรองหรือผลการ

แข่งขัน ให้การพนันเป็นเรื่องส่วนตัวเท่านั้น การพนันที่ผ่านระบบการติดต่อสื่อสารในขณะนั้นยังล้ำสมัย ใช้เวลาและไม่สะดวกนัก มีผลช่วยควบคุมการขยายตัวของกิจกรรมการพนันได้มากพอสมควร การไม่อนุญาตให้มีสถานรับแทงพนันนอกสนามมีผลให้เกิดการชะลอตัวของระบบข่าวสาร เนื่องจากระบบข่าวสารในสมัยนั้นยังมีความล่าช้ามาก ดังนั้น ถ้าไม่อนุญาตให้มีแหล่งที่อาจให้ข่าวสารได้ ผู้พนันก็จะขาดข่าวสาร และถ้าต้องการข่าวสารที่ทันสมัยจะต้องไปสนามแข่งขัน วิธีการดังกล่าวได้ผลค่อนข้างมากกับการพนันทายผลการแข่งขัน ที่ต้องอาศัยข่าวสารข้อมูลเป็นพื้นฐานสำคัญในการตัดสินใจ" (นวลน้อย, 2543 : 231)

ประเด็นที่ผู้วิจัยเห็นว่าสำคัญและเกี่ยวข้องกับงานวิจัยชิ้นนี้ คือ การพบว่าข้อมูลข่าวสารมีบทบาทสำคัญต่อการเล่นพนัน ซึ่งจะได้ศึกษาต่อไปว่าสำหรับเมืองไทยแล้ว ข้อมูลที่ื่อนำเสนอนั้น มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการเล่นพนันฟุตบอลหรือไม่

2. งานวิจัยเรื่อง "บทบาทของสื่อสิ่งพิมพ์ในการสนับสนุนวัฒนธรรมการเสี่ยงโชคจากตัวเลข" ของ เด่นเดือน เหลืองเซ็ง (2538)

ศึกษาบทบาทหน้าที่ของสื่อสิ่งพิมพ์ โดยเฉพาะสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทนิตยสารและสิ่งพิมพ์ที่นำเสนอเนื้อหาที่ชี้แนะการเสี่ยงโชคจากตัวเลขโดยเฉพาะ เพื่อวิเคราะห์การทำหน้าที่ในการสนับสนุนวัฒนธรรมดังกล่าว พร้อมทั้งศึกษาลักษณะการปรับตัวของการเสี่ยงโชคจากตัวเลขในสังคมไทย ภายใต้กรอบการวิเคราะห์เชิงทฤษฎีบทบาทหน้าที่ทางสังคมของสื่อมวลชนและแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมชาวบ้าน

ผลการวิจัยพบว่า สื่อสิ่งพิมพ์รูปแบบต่างๆ ซึ่งนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องและชี้แนะการเสี่ยงโชคจากตัวเลขโดยตรงเหล่านั้น ได้ทำหน้าที่ในการให้สถานภาพการเสี่ยงโชคจากตัวเลข โดยเฉพาะในแง่ของการยกระดับทางวัฒนธรรมและการปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพสังคม นอกจากนี้ ยังทำหน้าที่ในการตอกย้ำค่านิยมบางประการในสังคมไทย โดยเป็นไปในลักษณะที่เจาะลึกลงสู่ค่านิยมดั้งเดิม และประการสุดท้ายก็คือ สิ่งพิมพ์เหล่านี้ได้ทำหน้าที่ในการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อให้คนในสังคมยึดติดกับการเสี่ยงโชคจากตัวเลขมากยิ่งขึ้น

งานวิจัยชิ้นนี้สนับสนุนงานวิจัยเรื่อง "การนำเสนอรายการฟุตบอลต่างประเทศกับการพนันฟุตบอล" ของผู้วิจัยเอง เนื่องจากสะท้อนให้เห็นบทบาทหน้าที่ของสื่อ ในลักษณะที่นอกเหนือไปจากบทบาทตามที่ทฤษฎีได้กำหนดเอาไว้

3. งานวิจัยของ ชวนวล คณานุกูล (2542) เรื่อง “พฤติกรรมการเล่นและเครือข่ายการสื่อสารของผู้เล่นหอยได้ดิน”

ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการเล่นและเครือข่ายการสื่อสารของผู้เล่นหอยได้ดินพบว่า นักเล่นหอยมีพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลและการเล่นหอยแตกต่างกันไปตามเชื้อของแต่ละคน การหาข้อมูลของนักเล่นหอยจะใช้การสื่อสาร 4 ระดับ คือ การสื่อสารภายในบุคคล การสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารเป็นกลุ่ม และการสื่อสารมวลชน โดยสิ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเล่นของนักเล่นหอยได้แก่ กลุ่มนักเล่นหอยด้วยกันเองและสื่อมวลชน

จากงานวิจัยนี้ ทำให้ผู้วิจัยทราบว่าข้อมูลจากสื่อมวลชนมีบทบาทต่อการเล่นหอยซึ่งเป็นการพนันประเภทหนึ่งด้วย และผู้วิจัยก็จะนำมาเปรียบเทียบในการศึกษาบทบาทของสื่อมวลชนต่อการพนันฟุตบอลต่างประเทศด้วย

4. งานวิจัยของ วิโรจน์ กิจกุลอนันตเอก (2543) เรื่อง “พัฒนาการและศักยภาพของโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทยในการถ่ายทอดกีฬา”

งานวิจัยชิ้นนี้ ได้ศึกษาพัฒนาการและศักยภาพของโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทยในการถ่ายทอดการแข่งขันกีฬาระดับสำคัญ เช่น ฟุตบอลโลก เป็นต้น ซึ่งข้อมูลบางส่วน โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอรายการฟุตบอลต่างประเทศในอดีตนั้น มีประโยชน์ต่องานของผู้วิจัยมาก

5. “สื่อสองวัฒนธรรม” เรื่อง การเล่นหอยกับสื่อมวลชน : บทบาทที่ทฤษฎีอาจจะลืมกล่าวถึง ภาณุจนา แก้วเทพ (2539)

เป็นการวิเคราะห์สื่อมวลชนใน “การทำหน้าที่เกิน” เพิ่มเติมจากหน้าที่ในอุดมคติ ซึ่งการทำหน้าที่เกินนี้ มักจะถูกมองไปในแง่ลบมากกว่าแง่บวก สำหรับการเล่นหอย สื่อมวลชนได้มีบทบาทสนับสนุนให้กิจการประเภนี้ดำเนินไปได้อย่างราบรื่นคล่องตัว โดยเฉพาะในขั้นตอนของการออกหมายเลขสลาก ซึ่งในครั้งอดีตของหอย ก. ข. นั้นต้องมีการจัดการอย่างรัดกุม ป้องกันความผิดพลาด แต่เมื่อเกิดสื่อวิทย์ขึ้นมา และมีการถ่ายทอดสดออกสลากล็อตเตอรี่ ประชาชนก็สามารถจะติดตามโชคชะตาของตนเองได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง ส่วนสื่อสิ่งพิมพ์ก็ได้มีบทบาทส่งเสริมด้วยการตีพิมพ์ผลการออกสลาก ซึ่งกลายเป็นคอลัมน์ประจำที่หนังสือพิมพ์ทุกประเภทจะขาดเสียมิได้ (และจะต้องใส่ใจกับการตรวจปฏิพิมพ์ให้ผิดพลาดไปได้) รวมทั้ง “สื่อขนาดเล็ก” เช่น เรียงเบอร์ ที่จะต้องออกมาตอบสนองความต้องการของผู้รับสารอย่างทันทีทันใด

ในกรณีที่สื่อมวลชนทำหน้าที่ส่งเสริมพฤติกรรมความเสี่ยงโชคและการเล่น
 อบายมุขของประชาชนทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม ก็อาจจะพิจารณาได้ว่ามีสาเหตุมาจาก
 ข้อเท็จจริงของมนุษย์ว่า มนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาและมีความใฝ่ฝันที่จะมีชีวิตที่ดีกว่าที่กำลัง
 เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะมนุษย์กลุ่มที่มีความทุกข์ยากแร้นแค้น ความหวังและความใฝ่ฝันนั้น
 ก็จะมีแรงจูงใจและจะขาดเสียมิได้ ปัญหาก็คือ จะมีวิธีการใดบ้างที่จะแปรเปลี่ยนความหวังและ
 ความใฝ่ฝันนั้นให้กลายเป็นความจริงขึ้นมา หากเราตั้งฟางเส้นเดียวและเส้นสุดท้ายที่คนว่าอย่า
 ไม่เป็นกำลังเกาะอยู่ออกไปจากตัวเขา อะไรจะเกิดขึ้นเล่า หากเราเองก็ยังไม่รู้วิธีอันใหม่ที่จะโยน
 ลงไปให้ทดแทน และในขณะที่นักวิชาการสื่อมวลชนกล่าวว่า หากสื่อมวลชนทำหน้าที่ส่งเสริม
 พฤติกรรมความเสี่ยงโชคนั้น ก็เป็น “การทำหน้าที่อย่างผิดๆ” แต่สำหรับประชาชนแล้ว เขาจะกล่าว
 เช่นเดียวกับนักวิชาการก็เฉพาะในกรณีที่สื่อไปห่วยแล้วไม่ถูกเท่านั้น แต่เมื่อใดที่สื่อสามารถจะ
 บอกเลขเด็ดได้อย่างถูกต้อง เมื่อนั้น “สื่อก็ทำหน้าที่ได้อย่างถูกต้องจริงๆ” ในสายตาของประชาชน

เช่นเดียวกับการพนันฟุตบอล กรณีที่สื่อมวลชนได้เข้ามามีบทบาทสนับสนุนให้
 การพนันประเภทนี้เป็นไปอย่างสะดวกและแพร่หลาย ถือได้ว่าสื่อทำหน้าที่เกินจากที่ควรจะเป็น
 เช่น การนำเสนอราคาพูล อัตราต่อรอง ตลอดจนการแสดงความคิดเห็นอย่างฟันธงว่าทีมใดจะชนะ
 ในคะแนนเท่าใด เป็นต้น

6. งานวิจัยเรื่อง “การศึกษาการรับชมการถ่ายทอดสดฟุตบอลต่างประเทศของวัยรุ่น” ของ ฐิติมาน มุทริกเวช (2541)

ได้ศึกษาพฤติกรรมกรับชม แรงจูงใจ ทักษะคติ และการรับรู้ประโยชน์จากการ
 รับชมการถ่ายทอดสดฟุตบอลต่างประเทศของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยข้อหนึ่งพบว่า
 มีการนิยมเล่นพนันในกลุ่มตัวอย่างด้วย

ผลการวิจัยนี้ ทำให้ทราบว่า สื่อโทรทัศน์มีอิทธิพลในการกระตุ้นอารมณ์ระหว่าง
 ชมเกมการแข่งขัน ซึ่งความเร้าใจและอารมณ์ล้นผลการแข่งขันนั่นเองที่ทำให้เกิดการพนัน
 ตามมาด้วย

7. งานวิจัยของ ร้อยตำรวจเอก อองอาจ ชัยเพชรโยธิน (2541) เรื่อง "การบังคับใช้กฎหมายการพนัน : ศึกษากรณีการพนันผลการแข่งขันฟุตบอล"

ศึกษามาตรการทางกฎหมายในอันที่จะนำมาใช้บังคับกับการพนันทายผลการแข่งขันฟุตบอลลีกของต่างประเทศ ผลการวิจัยได้ชี้ให้เห็นช่องว่างในการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งส่วนหนึ่งมีเหตุมาจากพัฒนาการทางเทคโนโลยีการสื่อสาร โดยเฉพาะคอมพิวเตอร์ที่มีนักพนันจำนวนหนึ่งเปิดโฮมเพจรับพนันผลการแข่งขันฟุตบอลขึ้นในเครือข่ายอินเทอร์เน็ตซึ่งได้แพร่หลายไปทั่วโลกอย่างไร้พรมแดน

งานวิจัยนี้ ทำให้ทราบถึงความสำคัญของกฎหมายการพนันฟุตบอล ซึ่งผู้วิจัยจะได้ศึกษาเรื่องนี้โดยละเอียดต่อไปเช่นกัน

8. งานวิจัยของ วรวิทย์ พัฒนาอิทธิกุล (2539) เรื่อง "การตลาดรายการฟุตบอลทางโทรทัศน์ในประเทศไทย"

ศึกษาลักษณะโครงสร้างทางการตลาดของรายการฟุตบอลทางโทรทัศน์ในประเทศไทย ตลอดจนลักษณะการดำเนินการและการบริหารงานด้านการตลาดของผู้ที่ดำเนินธุรกิจรายการฟุตบอลทางโทรทัศน์

ผลการวิจัยพบว่า ธุรกิจรายการฟุตบอลทางโทรทัศน์ ประสบความสำเร็จจากการใช้หลักส่วนประสมทางการตลาด (4P) และแนวคิดการตลาดอื่นๆ โดยสามารถสร้างค่านิยมของผู้ชมที่มีต่อรายการฟุตบอลได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานของผู้วิจัยชิ้นนี้ ในส่วนของการนำเสนอรายการของสื่อที่ทำให้เกิดกระแสนิยมกีฬาฟุตบอลต่างประเทศอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน